

Skriftlig innspill til Musikkutvalget 2023-2025

Unge funksjonshemmede er en paraplyorganisasjon for 38 organisasjoner og grupperinger av unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom, med over 25 000 medlemskap. Vi representerer et stort mangfold av unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Vårt formål er å sikre deltakelse og likestilling i samfunnet for unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.

Unge funksjonshemmede forventer at musikkutvalget tydelig belyser barrierene barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer møter på arenaene nevnt i utvalgets mandat. Strategien må inneholde konkrete tiltak for å bidra til inkludering av barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer, og sikre at også denne gruppen får reell mulighet til å delta på kultur- og fritidsaktiviteter. Det er nødvendig at tiltak rettet mot økt inkludering av funksjonshemmede inkluderes i hele planen, og ikke kun er avgrenset til et eget kapittel. Vårt innspill vil trekke frem konkrete utfordringer og forbedringsområder når det gjelder deltagelse i musikklivet, og muligheten for utøvelse for unge i aldersgruppen 12-36 år med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

Barrierefri fritid

Manglende kunnskap og fordommer mot funksjonshemmede fører til at mange ikke får mulighet til å delta i musikklivet slik de ønsker. Unge funksjonshemmede har de siste to årene arbeidet med prosjektet Barrierefri fritid.

Prosjektet jobber direkte med økt deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter gjennom kurs og kompetanseøkning blant aktivitetstilbydere. Vi ser at mangel på kunnskap om tilrettelegging og funksjonsmangfold ofte kommer til uttrykk gjennom lave forventninger, fordommer og berøringsangst. Dette er det barn og unge som taper på i første rekke, dernest norsk kultur og

musikkliv som går glipp av ressursene som utgjør mangfoldet man etterspør. Gjennom prosjektet Barrierefri fritid har det blitt veldig tydelig at det er et stort behov for økt kompetanse blant aktivitetstilbydere, organisasjoner, lag og foreninger på kulturfeltet. I flere år har det vært fokus på økonomi og utstyr som barrierer for deltakelse på fritidsarenaen. Parallelt med en videreføring av dette arbeidet mener Unge funksjonshemmede at det er på høy tid å også iverksette en større satsning på inkludering av funksjonshemmede og redusering av funksjonshemmende barrierer.

Ungfunk ser en noe økt tendens til at funksjonshemmede inkluderes i det generelle kultur- og fritidstilbudet. Likevel er fortsatt hovedtendensen at det opprettes parallelle tilrettelagte tilbud for funksjonshemmede, fremfor reell inkludering i eksisterende tilbud. Barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer ønsker å delta sammen med sine klassekamerater og jevnaldrende og må ha like muligheter som andre barn og unge til å velge dette. Det bør være et uttalt fokus å etterstrebe tilrettelegging i ordinære tilbud, fremfor å opprette nye særtilbud.

Universell utforming

For våre målgrupper er den største utfordringen for både rekruttering og deltakelse fysisk utilgjengelige lokaler. Musikk- og kulturfrivilligheten benytter gjerne kommunale bygg til sine arrangementer, spesielt i distriktene, og mange av disse er gamle og oppfyller ikke dagens krav til universell utforming. Ofte er det mindre endringer og ombygginger som må til for å sikre tilgjengelige lokaler. Samtidig er det en utfordring at det er stor mangel for tilskuddsordninger å søke på for ombygging, og begrenset kommuneøkonomi gjør at kommunene ikke har mulighet til å benytte egne midler til ombygging. Unge funksjonshemmede mener det er behov for å øke bevilgningen som gis til tilskuddsordningen for universell utforming over kulturdepartementets budsjett, slik at det kan søkes om tilskudd til å utbedre egne lokaler.

Medvirkning

Utover økonomi er en viktig suksessfaktor for å sikre tilgjengelige lokaler å sørge for medvirkning i alle ledd. I prosesser med utbedring av eksisterende bygg eller utvikling av nye møteplasser må både kommunale/fylkeskommunale råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne og kommunale/fylkeskommunale ungdomsråd være inkludert, i tillegg til frivilligheten selv. Det er også viktig at tilrettelegging for funksjonshemmede er en del av helhetsbildet. Det er ofte noe som tenkes på til slutt eller i siste liten, og det medfører dårlige og segregerte løsninger.

Skole, utdanning og kulturarenaer

Utdanningsinstitusjoner er viktige forum for utviklingen og skapelsen av musikk på både et frivillig og profesjonelt nivå. Disse arenaene skal sørge for at elever og studenter med funksjonsnedsettelse kan delta på musikkundervisning på lik linje som alle andre. Her lengter

Unge funksjonshemmede etter at kommuner tar større eierskap rundt skolebygg i sine områder, og at statlige bygg som brukes til undervisning også får større oppfølging.

Musikkinstitusjoner mangler i dag informasjon om verktøy som kan sikre god undervisningsmuligheter, og flere instruktører har ikke kompetanse på verktøy som kan tilgjengeliggjøre musikken til flere. Eksempelvis er det en stor mangel på bruken av teleslynge i musikkrom. Flere utdanningsinstitusjoner benytter seg av gamle bygg. De er vant med å gjennomføre musikkutdanning på “den samme måten” de har gjort i mange år, og da kan nye verktøy bli tilsidesatt. Mangel på ressurser og økonomisk overskudd er en bidragsyter til slike barrierer. Enkelte bygg av den eldre generasjonen har også utilstrekkelig med ramper for rullestolbrukere, gunstige heiser, lydisolerte rom og vide døråpninger. Tilrettelegging er ikke kun å sørge for at flere kan delta, men at flest mulig kan delta på en tilnærmet lik måte. Musikkutvalget bør fremheve viktigheten at musikkarenaer hvor sterke lysshow benyttes, så bør også informasjonen om dette være tilgjengelig for lyssensitive.

Ungfunk vet at manglende kunnskap og negative holdninger i utdanningsløp ved høyere utdanning hindrer personer med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom å delta og få den tilretteleggingen man trenger. Ofte møtes personer med kronisk og usynlig sykdom manglende forståelse for sine behov og ender opp med å måtte avbryte studier på grunn av manglende tilrettelegging. Derfor er det behov for økt kunnskap hos institusjonene om denne målgruppen og hvilke tiltak som kan fungere for at flere skal kunne starte og fullføre sin utdanning.

Informasjon og veiledning

Festivaler og arrangementer må bli flinkere til å informere om tilretteleggingstiltak de har å tilby. Om de har tegnspråktolk, teleslynge, punktskrift på viktig informasjon og tilgang til HC-toalett er viktige beskjeder utøvere og publikum kan ønske seg. Vi i Unge funksjonshemmede mener at musikkfeltet som bransje bør se etter løsninger for hvordan de kan gjøre utformingen av feltet mer tilgjengelig for de som til nå ikke får deltatt.

Vi ser en trend på at flere ansetter tilgjengelighetskoordinatorer, som er noe vi håper å se mere av. Vi ser at utviklingen blant noen arrangører og festivaler har vist positive tegn. Flere tilbyr tegnspråk på scener, og sikrer tilgang til HC-toaletter. Likevel vil vi at det skal komme en større omveltning i vaner og normer i bransjen, hvor det kan bli en vanlig praksis å dele tilgjengelighetsinformasjon. Både fra utøvere om deres behov, og fra arrangør om deres muligheter og tilbud.

Erfaringer under koronapandemien

Unge funksjonshemmede gjennomførte høsten 2022 en spørreundersøkelse for å kartlegge våre målgruppers erfaringer under koronapandemien. I undersøkelsen spurte vi blant annet om deltakelse i kultur- og organisasjonsliv. En vesentlig andel (39%) oppga mindre overskudd til

organisasjonsliv etter gjenåpningen av samfunnet. Flere oppga dårligere helse, både fysisk og psykisk, under pandemien, og at det etter gjenåpning stilles høyere krav til deltakelse på flere arenaer samtidig.

Flere, og spesielt unge hørselshemmede, forteller at kulturlivet var mer tilgjengelig for dem under nedstengingen, da kulturelle arrangement ble gjort tilgjengelig digitalt. Flere opplevde også perioden med strenge smitteverntiltak, færre i salene, økt fokus på avstand og hygiene, gjorde at de i større grad kunne ta del i kulturlivet og føle seg trygge. Noen forteller at de har blitt mer ensomme i etterkant fordi få eller ingen sosiale aktiviteter foregår digitalt lenger og dermed opplever man ikke å være en del av «fellesskapet» lenger. Unge funksjonshemmede ser derfor tydelig viktigheten av å også ha digitale tilbud etter koronapandemien, også med tanke på fremtidige pandemier.

“Å komme seg inn i bransjen: En usynlig barriere”

Det er ingen hemmelighet at musikkfeltet er bygd opp av kjennskap til nøkkelpersoner, eget nettverk og vennskap. Det norske musikkfeltet er lite, og dermed kjenner “alle hverandre”. Vi ser at det er et behov for musikkfeltet å anerkjenne at feltet er lite imøtekommende for personer utenfra, hvor særlig personer med synlige funksjonsnedsettelse kan bli møtt med fordommer og manglende tiltaksvilje. Det er ingen menneskerett å klare og leve av musikk, men det er en menneskerett å ikke bli ekskludert av synlige eller usynlige forskjeller. Derfor bør musikkfeltet bli mer oppmerksomme på de sosiale barrierene som kan *usynliggjøre* en del av befolkningen som gjerne vil inn, men som ikke får tilgang til bransjen på lik linje med andre.

Tilskudd

Det er i dag ingen reelle tilskuddsordninger som kan benyttes for universell utforming av verktøy og materiell i musikkfeltet. Utvalget må påpeke at kommuner og statlige organer skal etter beste evne tilrettelegge for deltagelse, og dette bør reflekteres i kriterier for offentlige søknader med offentlige forumer som møteplass. Festivaler, offentlige arrangementer og andre sosiale arenaer bør i større grad bli oppfordret gjennom tilskudds-kriterier og øremerkede midler til å sette et søkelys på tilgjengeligheten. Vi etterspør også egne tilskuddsordninger som kan vie midler til en omlegging av musikkfeltet til et mer tilgjengelig utgangspunkt. Tilskuddsordninger bør tilby offentlige arrangementsrom midler til å kjøpe inn rullestolrampe, installere lydtempere på vegger, sette opp teleslynger og oppgradere HC-toalett.

Dersom det ikke gjøres noe med slike tilskuddsordninger vil vi ikke få en kulturfrivillighet og et musikkfelt som er åpen for alle, og funksjonshemmede barn og unge vil alltid stå på utsiden i segregerte tilbud. Det er derfor et stort behov for å endre enkelte tilskuddsordninger for å motvirke tendensen om segregerte tilbud, og støtte prosjekter som iverksetter inkluderingstiltak i allerede eksisterende tilbud.

BPA: Assistanse for musikere

Hovedregelen i kommunene er at de ikke dekker utgifter tilknyttet kultur- og fritidsaktiviteter. Det gjør at funksjonshemmede barn og unge ikke kan delta på like vilkår i kultur- og fritidsaktiviteter, da dette i større grad vil avhenge av familiens sosioøkonomiske status. Unge funksjonshemmede mottar stadig henvendelser fra organisasjoner som oppgir å ikke ha økonomi til å dekke utgifter tilknyttet assistansens deltakelse. Dette hindrer frivillig engasjement for de av oss med assistansebehov. Derfor mener Unge funksjonshemmede at det må komme på plass en nasjonal ordning hvor organisasjoner, lag, foreninger og arrangører kan søke støtte til å dekke spesifikke utgifter. Eksempelvis kan ordningen brukes til å dekke reiseutgifter for BPA eller andre tilretteleggingsutgifter. Dette bør være en nasjonal ordning, uavhengig av kommuners økonomi, slik at alle kan søke på like vilkår.

Instrumenter og noter

Det er mangel på bevissthet rundt tilgjengeligheten av verktøy som instrumenter, noter og sceniske elementer i musikkfeltet. Utdanningsinstitusjoner og kulturarenaer hvor instrumenter tilbys mangler utstyr som er tilrettelagt for musikere med funksjonsnedsettelse som kan gjøre det vanskelig å benytte et ikke-tilrettelagt instrument. Det er laget flere instrumenter med løsninger for tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse. Men innkjøp av slike instrumenter blir sjeldent prioritert.

Unge funksjonshemmede vet at mangel på kunnskap rundt tilgjengelighet er en av hovedårsakene til lav deltagelse blant personer med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom i det offentlige, samt for hvorfor flere arrangører ikke satser på tilrettelegging.

Dette gjelder også i musikkfeltet, og er noe vi har erfart holder kompetente musikere ute. I musikkfeltet er bruken av punktskrift lav, særlig når det kommer til sangtekster, lærebøker og noter. Slike utfordringer for personer med nedsatt syn er noe vi vet går ut over både frivillige og profesjonelle utøvere i musikkfeltet. Unge funksjonshemmede vil fremheve betydningen av å investere i inkluderende materiale og verktøy som kan fjerne barrierer mellom musikere, og særlig når det kommer til barn- og ungdom vil dette være nødvendig for å spre musikkglede.

En bransje med behov for fornyelse og kunnskap

Vi går glipp av viktige sanger, toner og rytmer. Vi erfarer at flere ansvarlige for musikktilbud ikke tenker på tilrettelegging som et reelt behov, ettersom forespørsel om slike endringer kan være sjelden. Utvalget bør påpeke at om en musiker merker at store deler av musikklivet ikke er tilrettelagt for deg, så kan det godt være at du slutter å delta. Tilretteleggingen bør alltid komme først, før utfordringene oppstår og musikeren møter opp til en arrangør uten tilgjengelig rampe.

Musikkutvalget bør tydeliggjøre viktigheten av å bygge ned barrierer som hindrer musikere fra å delta. Dette bør starte i det små, og blant de små. Inkluderende aktiviteter for barn- og unge som vil drive med musikk som fjerner fordommer kan øke deltagelsen allerede da, og ha mye å si for fremtidens musikk-Norge. Deretter bør skoler, institusjoner og organisasjoner gjøre en bedre jobb for å endre de normene som har formet musikkutdanning. Signaleffekten med at musikkutdanning kan være for personer med funksjonsnedsettelse også vil bety mye for de som ønsker å satse på musikk, eller som kan tenke seg å ha musikk i livet sitt på en eller annen måte. Til slutt bør musikkutvalget fremheve viktigheten at utøveryrket som musiker skal ha få barrierer. Dette er allerede et komplekst yrke, og en bør ikke møte flere hindre enn det andre møter, bare fordi en har en funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom. Dessverre er ikke det slik i dag, og vi i Unge funksjonshemmede ser frem til at utvalgets arbeid og forslag reflekterer det.

Oppsummering

Tilgjengelighet er fremdeles en utfordring på musikkfeltet. Det er til tross for at det samme feltet ofte holder likestilling og mangfold som verdifulle verdier. Det er flere musikere som opplever både konkrete utfordringer på spesifikke institusjoner og generelle barrierer i en bransje hvor det fra før av mangler ressurser til fornyelse og effektivitet. Musikkfeltet må ofte ta til takke med eldre bygg, lite utstyr og få ressurspersoner.

Kultur blir ikke prioritert som en arbeidsplass med behov for mer økonomi, men for at musikkfeltet skal være innbydende for vår målgruppe bør det tas grep gjennom hele systemet for at flere kan oppleve støtte og oppslutting rundt sin deltagelse. Dette vil være en berikelse for musikkfeltet, for det er mange musikere som ikke enda deltar på grunn av fysiske og strukturelle barrierer, manglende kunnskap og informasjon – og fordommer som fremdeles eksisterer blant nøkkelpersoner i feltet.

Unge funksjonshemmede anbefaler at Musikkutvalget fremhever råd som-

- Anerkjenner de holdningene som finnes i musikkfeltet, og som kan motvirke fordommer mot personer med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.
- Bidrar til at flere i musikkfeltet utvikler eksisterende tilbud til å bli mer inkluderende, fremfor å lage nye særtilbud som kan annerledesgjøre musikere.
- Åpner musikkfeltet for personer som står utenfor, både i frivillig sektor og for profesjonelle utøvere.
- Fremhever universell utforming av skolebygg, offentlige arenaer og institusjoner.
- Foreslår en større bruk av tegnspråk, teleslynge, punktskrift og andre tilgjengeliggjørende verktøy som kan gjøre musikkfeltet mer inkluderende.
- Anbefaler ordninger som kan dekke tilretteleggingsutgifter som BPA og universell utforming av sosiale arenaer, utstyr, instrumenter og verktøy.

18.12.2024

UngFunk

Med vennlig hilsen

Siri Espe

Interessepolitisk leder,
Unge funksjonshemmede
Siri@ungefunksjonshemmede.no